

Representantforslag 63 L

(2016–2017)

fra stortingsrepresentantene Jette F. Christensen, Martin Kolberg, Gunvor Eldegard, Michael Tetzschner, Erik Skutle, Helge Thorheim, Gjermund Hagesæter, Per Olaf Lundteigen og Bård Vegar Solhjell

Dokument 8:63 L (2016–2017)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jette F. Christensen, Martin Kolberg, Gunvor Eldegard, Michael Tetzschner, Erik Skutle, Helge Thorheim, Gjermund Hagesæter, Per Olaf Lundteigen og Bård Vegar Solhjell om endringer i EOS-kontrollloven

Til Stortinget

Bakgrunn

Det vises til Innst.146 S (2016–2017), jf. Dokument 16 (2015–2016) og til Innst. 145 S (2016–2017), jf. Dokument 7:1 (2015–2016).

Forslag om opphevelse av EOS-kontrollinstruksen

Evalueringsutvalget har i Dokument 16 (2015–2016) foreslått at EOS-kontrollinstruksen oppheves, og at instruksens bestemmelser integreres i EOS-kontrollloven. Kontroll- og konstitusjonskomiteen uttaler i Innst. 146 S (2016–2017) at den støtter Evalueringsutvalgets forslag om å oppheve den særskilte kontrollinstruksen og samle bestemmelsene om EOS-utvalgets virksomhet i EOS-kontrollloven. Det fremgår videre at representanter for komiteen vil fremme forslag til lovendringer i et eget representantforslag til Stortinget, og at det i denne sammenheng vil bli tatt nærmere stilling til Evalueringsutvalgets forslag til materielle endringer.

Forslagene i det følgende bygger i hovedsak på Evalueringsutvalgets forslag gjengitt i Dokument 16 (2015–2016) punkt VII, Forslag til lov- og instruksendringer.

Det er i tillegg foreslått enkelte språklige tilpasninger i lovteksten, uten at dette innebærer realitetsendringer.

Bestemmelsen om utvalgets sekretariat foreslås flyttet frem som § 4, og Evalueringsutvalgets forslag til § 5 om inspeksjoner foreslås splittet opp i to bestemmelser, jf. forslag til §§ 6 og 7.

På enkelte områder er det innholdsmessige avvik mellom Evalueringsutvalgets og forslagsstillernes forslag til lovtekst. Evalueringsutvalget har foreslått at sikkerhetsklareringssaker tas ut av EOS-utvalgets kontrollområde, noe som gjenspeiles i flere av forslagene til lovbestemmelser. Forslagsstillerne vil her vise til kontroll- og konstitusjonskomiteens uttalelser i Innst. 146 S (2016–2017), der det fremgår:

«Komiteen har merket seg at Evalueringsutvalget i all hovedsak foreslår en videreføring av EOS-utvalgets kontrollområde. På ett punkt foreslås det en endring: Evalueringsutvalget foreslår at kontroll med klareringssaker legges til en annen kontrollmyndighet. Komiteen er skeptisk til denne endringen, og registrerer at Evalueringsutvalget ikke foreslår et konkret alternativ. Avslag på sikkerhetsklarering kan ha stor betydning for den enkeltes yrkesliv og baserer seg ofte på gradert informasjon og graderte vurderinger. I motsetning til andre potensielle kontrollinstanser har EOS-utvalget fullt innsyn i disse. Komiteen er i tillegg opptatt av hensynet til likebehandling som en del av EOS-utvalgets kontrollfokus. I klareringssaker vil ulikebehandling ha store konsekvenser både for den enkelte arbeidstaker og dennes arbeidsgiver. Selv om Evalueringsutvalgets intensjon ikke er å svekke kontrollen med klareringssaker, frykter komiteen at dette kan være en konsekvens dersom klareringssakene ikke lenger skal kontrolleres av EOS-utvalget.»

Forslagsstillerne deler komiteens syn på dette.

Også når det gjelder EOS-utvalgets innsynsrett i særlig sensitiv informasjon, har forslagsstillerne, i likhet med kontroll- og konstitusjonskomiteen, et av-

vikende syn. Evalueringsutvalget foreslår at EOS-utvalgets leder og nestleder skal ha innsyn også i denne informasjonen, og at dette skal fremgå av loven. Etter forslagsstillernes syn vil en slik ordning føre til en uheldig todeling i EOS-utvalget, der enkelte medlemmer har dårligere forutsetninger for å gjennomføre kontrollen enn andre. Forslagsstillerne foreslår på denne bakgrunn at dagens ordning, basert på Stortingets vedtak fra 1999, opprettholdes.

Forslag om utsatt innsyn

I Dokument 7:1 (2015–2016) Årsmelding fra EOS-utvalget for 2015, har utvalget anmodet Stortinget om å vurdere lovfesting av en regel om utsatt innsyn, tilsvarende riksrevisjonsloven § 18 andre ledd og offentleglova § 5 andre ledd.

Det fremgår:

«Hoveddelen av utvalgets korrespondanse er med EOS-tjenestene som er beskyttet av sikkerhetsmessige grunner, og dermed sikkerhetsgradert i henhold til sikkerhetsloven § 11. Den delen av utvalgets korrespondanse som ikke er sikkerhetsgradert, og som foregår med offentlige myndigheter, omfattes av offentleglovas bestemmelser om innsyn ved mottak i den offentlige myndigheten det korresponderes med. I tilfeller der denne korrespondansen er del av utvalgets forberedelse av en sak som vurderes fremlagt for Stortinget som ledd i den konstitusjonelle kontrollen, har utvalget sett at det kan være behov for at offentlighet først inntre når saken er mottatt i Stortinget, sml. riksrevisjonsloven § 18 andre ledd og offentleglova § 5.

Riksrevisjonsloven § 18 andre ledd lyder slik:

‘For saksdokumenter som er utarbeidet av eller til Riksrevisjonen i saker som den vurderer å legge frem for Stortinget som ledd i den konstitusjonelle kontroll, skal offentlighet først inntre når saken er mottatt i Stortinget. Riksrevisjonen varsler vedkommende forvaltningsorgan om at saken er av en slik art. Er en slik sak ferdigbehandlet uten at den vil bli oversendt Stortinget, inntre offentlighet når Riksrevisjonen har varslet vedkommende forvaltningsorgan om at saken er ferdigbehandlet.

Offentleglova § 5 andre ledd om utsatt innsyn lyder slik:

For dokument som er utarbeidet av eller til Riksrevisjonen i saker som han vurderer å leggje fram for Stortinget som ledd i den konstitusjonelle kontrollen, gjeld innsyn først når saka er motteken i Stortinget, eller når Riksrevisjonen har varsla vedkommende organ om at saka er ferdigbehandla, jf. lov 7. mai 2004 nr. 21 om Riksrevisjonen § 18 andre ledd.

Utvalget anmoder Stortinget om å vurdere lovfesting av en tilsvarende regel om utsatt innsyn for EOS-utvalget. Utvalget har i 2015 ikke motsatt seg at det er gitt innsyn i utvalgets ugraderte korrespondanse med offentlige myndigheter.’»

Kontroll- og konstitusjonskomiteen uttaler i Innst. 145 S (2016–2017) at komiteen er enig i EOS-utvalgets vurdering, og at representanter for komiteen vil komme tilbake og fremme forslag til endringer i EOS-kontrollloven i et eget representantforslag.

Forslagsstillerne slutter seg til dette og foreslår at bestemmelsen inntas som § 14 fjerde ledd i loven.

Nærmere om forslaget

Til § 1 Kontrollområdet

Nåværende § 1 foreslås delt i to bestemmelser om henholdsvis kontrollområdet og utvalgets sammensetning, se forslag til § 3 nedenfor.

Forslaget til bestemmelse om kontrollområdet etablerer de sentrale rammene for EOS-utvalgets kontrollvirksomhet. Som en presisering av disse rammene foreslås det inntatt en henvisning til bestemmelsene i §§ 5, 6 og 7 om utvalgets oppgaver, kontroll og inspeksjoner, som regulerer andre mulige begrensninger i kontrollområdet. Dette vil blant annet tydeliggjøre at EOS-utvalgets kontroll ikke skal omfatte det alminnelige politiets overvåkingssmessige virksomhet som ikke utgjør bistand til PST, med mindre lovens formål tilsier det.

Selv om EOS-kontrollinstruksen foreslås opphevet, anbefaler forslagsstillerne at Stortingets adgang til å gi instruks om utvalgets virksomhet opprettholdes, slik at instruks kan gis ved behov. Ut over dette innebærer forslaget til § 1 ingen materielle endringer, med unntak av at henvisningen til EOS-kontrollinstruksen i siste ledd første punktum er fjernet.

Til § 2 Formål

Bestemmelsen bygger på gjeldende lov § 2. Det foreslås for det første at begrepet «urett» i § 2 første ledd nr. 1. erstattes av den mer moderne og forståelige betegnelsen «krenkelser av noens rettigheter». Forslaget er ikke ment å endre dagens forståelse av bestemmelsen. Det signaliserer likevel at kontrollformålet omfatter mer enn den «rettssikkerhetskontrollen» departementet pekte på ved vedtakelsen av loven, og også omfatter kontroll med at materielle krav på grunnleggende friheter som personvern og ytringsfrihet overholdes. På samme måte som dagens bestemmelse vil kontrollformålet omfatte rettigheter tilhørende både enkeltmennesker og juridiske personer eller organisasjoner.

Det foreslås videre at begrepet «samfunnslivet» i gjeldende lov § 2 første ledd erstattes med betegnelsen «samfunnets interesser». Heller ikke dette er ment å innebære noen realitetsendring, men bidra til å klargjøre at EOS-utvalget kan påtale virksomhet som ikke krenker individuelle rettigheter som omhandlet i § 2 første ledd nr. 1, men som likevel skader kollektive, samfunnsmessige interesser som for ek-

sempel ytrings-, forsamplings- og religionsfrihet. EOS-utvalget skal imidlertid, i slike tilfeller, bare på tale «utilbørlig» skade.

I § 2 annet ledd annet punktum foreslås inntatt bestemmelsen i gjeldende instruks § 4 annet ledd første punktum om at kontrollen bør innrettes slik at den er til minst mulig ulempe for tjenestenes løpende virksomhet. Pålegget har naturlig tilknytning til EOS-utvalgets plikt etter annet ledd første punktum til å iaktta hensynet til rikets sikkerhet og forholdet til fremmede makter. Det har også tilknytning til instruksens bestemmelser om at utvalget ikke skal søke et mer omfattende innsyn i graderte opplysninger enn det som er nødvendig ut fra kontrollformålene, og så vidt mulig iaktta hensynet til kildevern og vern av opplysninger mottatt fra utlandet. Disse bestemmelsene er imidlertid foreslått inntatt i loven § 8 om innsynsrett.

I § 2 tredje ledd er samtlige bestemmelser med tilknytning til prinsippet om etterfølgende kontroll foreslått samlet. Dette innebærer at bestemmelsen i instruks § 7 første ledd første og annet punktum om at utvalget skal følge prinsippet om etterfølgende kontroll, men likevel kan kreve innsyn i og uttale seg om løpende saker, er foreslått inntatt.

Til § 3 Utvalgets sammensetning

Forslaget til ny § 3 består i hovedsak av bestemmelsen fra den någjeldende instruks § 1 om EOS-utvalgets oppnevning og sammensetning.

Forslagsstillerne vil understreke at utvalget må sammensettes slik at både Stortinget og allmennheten kan ha tillit til at utvalget gjør en troverdig jobb.

Forslagsstillerne ønsker å videreføre gjeldende praksis, som vektlegger at rikspolitisk erfaring fra et bredt politisk spekter bør være representert i utvalget, men slik at aktive parlamentarikere ikke er valgbare. Videre vil det være en fordel med tverrfaglig spredning, slik at både relevant juridisk, teknologisk og EOS-faglig kompetanse er representert. Dessuten bør mest mulig lik representasjon av kvinner og menn være en målsetting.

Det foreslås at forutsetningen om at nåværende og tidligere ansatte i tjenestene ikke kan velges som utvalgsmedlemmer, inntas i loven. Dette ble også lagt til grunn ved EOS-kontrollovens vedtakelse. Dette anses som en viktig presisering for å signalisere utvalgets uavhengighet og fordi det foreslås en endring i praksis ved at tidligere ansatte i tjenestene i fremtiden bør kunne antas som bistandspersoner, jf. forslag til § 19. Med tjenestene menes i denne sammenheng tjenester som omfattes av regelmessige inspeksjoner i henhold til § 7.

Etter gjeldende regelverk gjelder det ingen grense for hvor mange ganger medlemmene kan gjenopptas eller hvor lenge de kan inneha vervet. For-

slagsstillerne viser til at det på den ene side er viktig med jevnlig fornyelse og evne til nytenkning i utvalget, mens det på den annen side er behov for kontinuitet. Det foreslås å videreføre oppnevningsperioden på fem år. Dersom et medlem trer ut av vervet i løpet av oppnevningsperioden, velges det nye medlemmet for den gjenværende del av perioden.

Betydningen av kompetanse og kontinuitet tilsier etter forslagsstillerne syn at medlemmene bør kunne gjenopptas én gang. Forslagsstillerne foreslår derfor i likhet med Evalueringsutvalget å innføre en bestemmelse om at EOS-utvalgets medlemmer ikke bør kunne oppnevnes for lengre tid enn ti år. Det vises til at kontroll- og konstitusjonskomiteen i Innst. 146 S (2016–2017) uttaler:

«Komiteen er enig i utvalgets forslag om at medlemskap i EOS-utvalget bør avgrenses oppad til maksimum ti år.»

Til § 4 Utvalgets sekretariat

I § 4 er bestemmelsen i någjeldende instruks § 1 siste ledd foreslått videreført i en egen bestemmelse om utvalgets sekretariat. De øvrige delene av § 1 er foreslått videreført i § 3 om utvalgets sammensetning. Forslaget innebærer ingen realitetsendringer.

Til § 5 Utvalgets oppgaver

Bestemmelsen i § 5 angir EOS-utvalgets oppgaver, blant annet de kontrollformer utvalget skal benytte seg av. Bestemmelsen bygger på § 3 i gjeldende lov. I første ledd foreslås det å bytte ut betegnelsen «tilsyn» med betegnelsen «inspeksjoner». Endringen er i tråd med EOS-utvalgets egen begrepsbruk, og betegnelsen refererer til EOS-utvalgets inspeksjoner hos organer som utøver EOS-tjeneste, som er nærmere regulert i § 7.

I annet ledd foreslås det en oppmykning av EOS-utvalgets plikt til å gjøre undersøkelser i behandlingen av klagesaker. Evalueringen har vist at behandlingen av klagesaker ikke er spesielt tidkrevende for EOS-utvalgets del, men legger beslag på en større del av sekretariatets kapasitet. Forslaget er ikke primært ment å heve EOS-utvalgets terskel for å undersøke klagesaker i dag, men å gi utvalget et mer fleksibelt rettslig grunnlag for å avvise klager dersom antallet klagesaker utvalget mottar, skulle øke voldsomt. Sivilombudsmannen har en lignende hjemmel til å avvise klager etter eget skjønn i ombudsmannsloven § 6 siste ledd, der det fremgår at «ombudsmannen avgjør om en klage gir tilstrekkelig grunn til behandling.»

Det foreslås på denne bakgrunn å ta inn i loven at EOS-utvalget «mottar» heller enn «undersøker» klager fra enkeltpersoner og organisasjoner.

I nytt femte ledd foreslås innarbeidet bestemmelse i gjeldende instruks § 4 første ledd om begrens-

ning i kontrolloppgaven overfor personer som ikke er bosatt i riket, og organisasjoner som ikke har tilhold her, eller utlendinger hvis opphold er knyttet til tjeneste for fremmed stat.

Avslutningsvis er bestemmelsen i gjeldende instruks § 4 annet ledd annet punktum om suspensjon av kontrollen under krise og krig foreslått inntatt.

Til § 6 Utvalgets kontroll

Forslaget til ny § 6 første ledd representerer en sammenskrivning og forenkling av gjeldende instruks § 11 nr. 1. Det foreslås inntatt en generell henvisning til kontrollformålene i § 2 i loven.

Dagens kontrollregime og relevante utviklingstrekk tilsier at beskrivelsen av kontrolloppgavene utvides for samtlige tjenester som er underlagt EOS-utvalgets kontroll, slik at kontrollen omfatter at «virksomhetene holdes innen rammen av tjenestenes fastlagte oppgaver», «tjenestenes tekniske virksomhet, herunder overvåking og innhenting av informasjon, og behandling av personopplysninger» og at «samarbeidet og informasjonsutvekslingen mellom tjenestene og med innenlandske og utenlandske samarbeidspartnere holdes innen rammen av de tjenstlige behov og gjeldende regelverk».

Når det gjelder PST, har Evalueringsutvalget foreslått at det presiseres at kontrollen også omfatter «tjenestens behandling av forebyggende saker og etterforskningssaker, dens bruk av skjulte tvangsmidler og andre skjulte metoder for informasjonsinnhenting». Evalueringsutvalgets forslag innebærer at «andre metoder for skjult informasjonsinnhenting» nevnes på lik linje med «skjulte tvangsmidler», slik at denne metodebruken kontrolleres også utenfor etterforsknings- og forebyggingssaker. Dette vil for eksempel gjelde PSTs bruk av kilder, informanter og agenter, samt eventuelle andre overvåkings- eller informasjonsinnsamlingsmetoder som tjenesten får tilgang til i fremtiden.

PSTs interne regelverk om kilder er gradert. Som kilder regnes personer som skjult og i streng fortrolighet rapporterer om virksomheten til personer og grupper. Det følger av forslaget til § 8 at utvalget så vidt mulig skal iaktta hensynet til kildevern og vern av opplysninger mottatt fra utlandet. Det må antas at PSTs kilder, i motsetning til Etterretningstjenestens, som oftest vil være norske, og at den informasjonen som samles inn, vil gjelde nordmenn.

Evalueringsutvalget viser til at det i dag synes å være godt tilrettelagt for EOS-utvalgets kontroll med Etterretningstjenestens bruk av kilder. Utvalget kan få full tilgang til informasjon fra og om kilder, med unntak av særlig sensitiv informasjon.

Forslagsstillerne viser til at etter Evalueringsutvalgets syn bør EOS-utvalget få tilgang til informasjonen om PSTs kildeføring slik den fremgår av kil-

deregisteret KildeSys. Det vises videre til at Evalueringsutvalget uttaler:

«EOS-utvalgets innsyn i Etterretningstjenestens informasjon om og fra kilder tilsier at det bør være både praktisk mulig og forsvarlig å gi EOS-utvalget innsyn i slik informasjon, også i PST. Evalueringsutvalget mener derfor at PST bør tilrettelegge for at EOS-utvalget får fritt innsyn i informasjon om tjenestens kilder. Systemet som er tatt i bruk i Etterretningstjenesten viser at det er mulig å anonymisere identitetsavslørende opplysninger automatisk.»

Evalueringsutvalget viser til at PSTs begrunnelse for ønsket om å holde informasjon som kan avsløre identiteten til tjenestens kilder, utenfor EOS-utvalgets innsyn på generelt grunnlag er knyttet til faren for at kilder vil slutte å dele informasjon med tjenesten dersom den ikke kan gi kildene et ubetinget løfte om anonymitet. I det enkelte tilfelle kan det også være grunn til å frykte for kildens liv og sikkerhet dersom informasjonen kommer ut.

Tjenesten har ikke funnet å kunne tilrettelegge systemene slik at EOS-utvalget kan få tilgang til informasjon om tjenestens kilder uten å få kjennskap til deres identiteter.

Forslagsstillerne vil påpeke at en forutsetning for å gi EOS-utvalget tilgang til PSTs register for kildeopplysninger er at det vil være praktisk mulig og forsvarlig av hensyn til kildevernet. Forslagsstillerne vil videre vise til at utvalget etter forslaget til § 8 tredje ledd annet punktum så vidt mulig skal iaktta hensynet til kildevern og vern av opplysninger mottatt fra utlandet.

Når det gjelder Nasjonal sikkerhetsmyndighet, foreslår forslagsstillerne at bestemmelsen fra gjeldende instruks § 11 nr. 1 bokstav b om å føre kontroll med klareringssaker videreføres. Når det gjelder Forsvarets sikkerhetsavdeling, foreslår forslagsstillerne at bestemmelsen fra gjeldende instruks § 11 nr. 1 bokstav d om å føre kontroll med avdelingens utøvelse av personellsikkerhetstjeneste og annen sikkerhetstjeneste videreføres.

Til § 7 Inspeksjoner

Utgangspunktet for forslaget til ny § 7 er gjeldende instruks § 11 nr. 2. Betegnelsen «tilsyn» er foreslått erstattet av begrepet «inspeksjoner», uten at dette innebærer noen realitetsendring.

Forslagene til endringer i innretningen av inspeksjonene i tjenestene tar sikte på å bringe lovteksten i samsvar med dagens kontrollbehov.

Det vises til at kontroll- og konstitusjonskomiteen i Innst. 146 S (2016–2017) uttaler følgende:

«Komiteen registrerer at EOS-utvalgets arbeidsmengde er økende og deler bekymringen for EOS-utvalgets kapasitet. Vervet som utvalgsmedlem krever mye tid og er estimert til 20 pst. stilling. Det er

viktig at vervet som utvalgsmedlem også i fortsettelsen kan kombineres med deltakelse i det ordinære arbeidsliv. Komiteen er derfor positiv til forslagene om å gi utvalget større rom for fleksibilitet i kontrollen, blant annet ved å redusere antall obligatoriske kontroller av bestemte tjenester per år.

Komiteen vil ikke tallfeste antallet obligatoriske kontroller, men mener EOS-utvalget kan styre dette selv ut ifra hvor de mener det er størst behov for kontroll.»

Kontroll- og konstitusjonskomiteen uttaler videre at den mener at etterretningsbataljonen bør underlegges obligatorisk og regelmessig kontroll fra EOS-utvalgets side, og at kontrollhyppigheten bør være minimum én gang i året. Komiteen støtter også Evalueringsutvalgets forslag om at Forsvarets spesialstyrker bør underlegges obligatorisk kontroll minst én gang i året. Forslagsstillerne slutter seg til dette.

Forslaget til § 7 innebærer at antallet obligatoriske årlige inspeksjoner ikke lenger tallfestes, og er ment å gi EOS-utvalget større frihet til å disponere egne kontrollressurser og kunne gjøre kontrollen mer målrettet. Etter gjeldende instruks skal det gjennomføres minimum 23 inspeksjoner årlig. EOS-utvalget gjennomførte 25 inspeksjoner i 2015. Som følge av forslaget om at antallet inspeksjoner ikke lenger skal tallfestes, vil utvalget stå friere til å beslutte hvem som skal inspiseres når, hvor mye tid som skal brukes på hver inspeksjon, og hvordan inspeksjonene skal innrettes.

Til § 8 Innsynsrett mv.

EOS-utvalgets omfattende rett til innsyn i og adgang til forvaltningens virksomhet er foreslått videreført i § 8 første og annet ledd. I tredje, fjerde og femte ledd er det foreslått at instruksens bestemmelser i § 5 første og annet ledd og § 6 første ledd om utøvelse av innsynsretten og videreformidling av motatte opplysninger inntas.

Når det gjelder spørsmålet om utvalgets rett til innsyn i Etterretningstjenestens særlig sensitive informasjon, viser forslagsstillerne til Innst. 146 S (2016–2017), der det fremgår:

«Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, mener begrensningen i innsynet i 'særlig sensitiv informasjon' må løses enten ved at et samlet EOS-utvalg gis tilgang, eller ved at dagens ordning, basert på Stortingets vedtak av 1999, opprettholdes. Flertallet mener at dagens ordning med ugraderte transparente kriterier for hvilke deler av Etterretningstjenestens virksomhet som er unntatt løpende demokratisk kontroll, bør videreføres. ...»

Forslagsstillerne viser til at Forsvarsdepartementet i 2014 godkjente følgende ugraderte definisjon av «særlig sensitiv informasjon»:

«informasjon som røper opplysninger om:

1. Identiteten til E-tjenestens og utenlandske partners menneskelige kilder.
2. Identiteten til utenlandske partners særskilt beskyttede tjenestemenn.
3. Personer og operative planer i okkupasjonsberedskapen.
4. E-tjenestens og/eller utenlandske partners særlig sensitive utenlandsoperasjoner som ved kompromittering
 - a. alvorlig kan skade forholdet til fremmed makt grunnet operasjonens politiske risiko, eller
 - b. kan medføre alvorlig skade eller tap av liv for eget personell eller tredjepersoner.»

Det fremgår av Evalueringsutvalgets rapport at med «utenlandsoperasjoner» menes her «operasjoner rettet mot utenlandske forhold (fremmede stater, organisasjoner eller individer), inkludert aktivitet relatert til slike operasjoner som forberedes og gjennomføres på norsk territorium».

Unntaket begrenser ikke EOS-utvalgets innsyn i opplysninger om og fra norske og utenlandske kilder generelt. Utvalget får som hovedregel innsyn i slik informasjon, likevel slik at kildenes identitet er anonymisert ved at hver kilde er gitt et unikt nummer eller på annen måte. I enkelte tilfeller vil slik anonymisering ikke være tilstrekkelig til å skjule kildens identitet, for eksempel fordi andre opplysninger om kilden eller tjenestens kontakt med vedkommende vil være egnet til å avsløre identiteten. Hvis kildens identitet i slike tilfeller anses som særlig sensitiv, vil opplysningene om og fra kilden unntas i sin helhet i medhold av ovennevnte unntak.

Forslagsstillerne viser til at EOS-utvalget i løpet av første halvår 2014 fikk mulighet til å søke i tjenestens systemer på egen hånd. Etterretningstjenesten endret sitt arkiveringssystem for å muliggjøre den type frиск som utvalget ønsket.

Løsningen innebærer at informasjon som Etterretningstjenesten vurderer som «særlig sensitiv», plasseres på egne områder i datanettverket eller på egne lagringsmedier og dermed holdes utenfor utvalgets søkemuligheter.

Ifølge EOS-utvalget har Etterretningstjenesten i noen få konkrete tilfelle nektet utvalget innsyn. Begrunnelsen har i disse tilfellene vært i samsvar med Stortingets vedtak, og utvalget har ikke funnet grunn til å bringe spørsmålet inn for forsvarsministeren og Stortinget.

Forslagsstillerne viser til at den prosessuelle ordningen på bakgrunn av Stortingets vedtak av 15. juni 1999 innebærer at ved uenighet eller tvist om utvalgets innsynsrett i særlig sensitiv informasjon fra Etterretningstjenesten skal saken forelegges forsvarsministeren. Oppnås det ikke enighet, kan utvalget bringe spørsmålet inn for Stortinget.

Forslagsstillerne vil presisere at fjerde ledd om utvalgets bindende beslutning om hva det skal søke

innsyn i, ikke gjelder for særlig sensitiv informasjon i Etterretningstjenesten.

Til § 9 Forklaringer og møteplikt mv.

I § 9 er bestemmelsen i dagens EOS-kontrolllov § 5 videreført. Paragrafhenvisningene i siste ledd siste punktum er oppdatert.

Til § 10 Om statsrådene og departementene

Det foreslås at bestemmelsen i EOS-kontrollloven § 6 videreføres som ny § 10. Forslaget innebærer at unntaket fra EOS-utvalgets innsynsrett for departementenes dokumenter opprettholdes. I praksis har EOS-utvalget likevel innsyn i de av departementenes dokumenter som befinner seg i EOS-tjenestene, samt offentlig tilgjengelige dokumenter. Gjeldende instruks § 10 annet ledd om at opplysninger eller uttalelser fra et departement eller dets personell må innhentes skriftlig, er foreslått inntatt som ny § 8 annet ledd.

Til § 11 Taushetsplikt mv.

Forslaget til § 11 er i all hovedsak en videreføring av dagens EOS-kontrolllov § 9. Paragrafhenvisningene i første ledd til bestemmelser som åpner for unntak fra taushetsplikten, er oppdatert. Det foreslås at formuleringen som åpner for å gjøre andre unntak fra taushetsplikten, tas ut av lovteksten. Konsekvensen av dette vil være at slike unntak bare kan besluttes ved lov.

Til § 12 Saksbehandling

Forslaget til ny § 12 er en videreføring av reglene om saksbehandling i gjeldende EOS-kontrollinstruks § 9.

Til § 13 Beslutningsdyktighet og arbeidsform

Forslaget til § 13 er en delvis videreføring av bestemmelsen i gjeldende instruks § 2.

For å bidra til å gi utvalget større fleksibilitet i kontrollvirksomheten, blir det i annet ledd foreslått å endre kravene til tilstedeværelse under inspeksjoner. Det foreslås at EOS-utvalget, som et minimum, bør være beslutningsdyktige, det vil si representert ved minst fem medlemmer, under de obligatoriske inspeksjonene i EOS-tjenestene sentralt. I den grad utvalget gjennomfører inspeksjoner utover minimumskravene, bør det aksepteres at færre utvalgsmedlemmer er til stede. Det samme bør gjelde under lokale inspeksjoner. Det bør likevel alltid være minimum to utvalgsmedlemmer til stede under inspeksjoner. EOS-tjenestene bør også sikres muligheten til å legge frem sine synspunkter, enten muntlig eller skriftlig, for et beslutningsdyktig utvalg i saker der utvalget vurderer å kritisere tjenestene. Beslutninger av om

saker skal resultere i kritikk eller ikke vil uansett måtte tas av et beslutningsdyktig utvalg.

Ved særlig omfattende undersøkelser kan innhenting av forklaringer, besiktigelser på stedet mv. overlates til sekretariatet og ett eller flere medlemmer. Det samme gjelder dersom slik innhenting ved det samlede utvalg vil kreve uforholdsmessig arbeid eller kostnad.

Sekretariatet bør fortsatt kunne gjennomføre inspeksjonsforberedelser på egen hånd, samt annen faktainnsamling hos tjenestene som er nødvendig for gjennomføring av kontrollvirksomheten.

Til § 14 Generelt om kontrollen og uttalelser

Forslaget til § 14 er i hovedsak en videreføring av de delene av gjeldende instruks § 7 som ikke er foreslått videreført andre steder i loven. Dagens instruks inneholder imidlertid en henvisning til at EOS-utvalget, i gjennomføringen av kontrollen og utformingen av uttalelser, skal bygge på prinsippene i enkelte bestemmelser i sivilombudsmannsloven. Denne henvisningen er foreslått erstattet med en tilpasset versjon av innholdet i de aktuelle bestemmelsene i sivilombudsmannsloven, se første og annet ledd, samt tredje ledd første punktum. Det dreier seg om sentrale regler for forholdet mellom EOS-utvalget og forvaltningen, som etter forslagsstillernes syn bør fremgå direkte av loven. Forslaget innebærer ingen realitetsendringer.

Til § 15 Uttalelser til klagere og forvaltningen

I forslaget til § 15 er § 8 første ledd i gjeldende lov og § 8 i gjeldende instruks om uttalelser til klagere og forvaltningen foreslått samlet i én bestemmelse, med nødvendige tilpasninger. Forslaget innebærer ingen realitetsendringer.

Til § 16 Meddelelser til offentligheten

I § 16 er bestemmelsene i gjeldende lov § 8 og gjeldende instruks § 12 om meddelelser til offentligheten foreslått samlet i én bestemmelse, med nødvendige tilpasninger.

Det foreslås et nytt annet ledd i bestemmelsen om utsatt offentlighet. Denne bestemmelsen er utformet etter modell av riksrevisjonsloven § 18 andre ledd, jf. offentleglova § 5 andre ledd.

Forslaget er også omtalt i Innst. 145 S (2016–2017), jf. Dokument 7:1 (2015–2016).

En slik bestemmelse innebærer ikke et varig unntak fra offentlighet, men kun en utsettelse av tidspunktet for når offentlighet inntreffer.

Forslagsstillerne foreslår at det fremmes et anmodningsvedtak om å be regjeringen fremme forslag til endring i offentleglova.

Til § 17 Forholdet til Stortinget

I § 17 er bestemmelsene i gjeldende lov § 8 annet ledd og gjeldende instruks § 13 om EOS-utvalgets forhold til Stortinget foreslått samlet i én bestemmelse, med nødvendige tilpasninger.

Bestemmelsene om at utvalget avgir en årlig melding til Stortinget om sin virksomhet og at særskilt melding kan gis hvis det er avdekket forhold som Stortinget straks bør kjenne til, foreslås videreført.

Til § 18 Ordensforskrifter

Forslaget til § 18 er en videreføring av någjeldende instruks § 3. Forslaget innebærer ingen realitetsendringer.

Til § 19 Bistand mv.

Første og annet ledd i forslaget til § 19 er en videreføring av någjeldende lov § 10 og instruks § 2 siste ledd.

I dag følger det av EOS-kontrollinstruks § 2 siste ledd at EOS-utvalget ikke kan anta bistand fra tidligere ansatte i tjenestene. Det følger forutsetningsvis av dette at nåværende ansatte heller ikke kan engasjeres. Forslagsstillerne er enig i sistnevnte, og foreslår at dette presiseres i § 19 nytt siste ledd. Forslagsstillerne deler samtidig Evalueringsutvalgets syn på at tidligere ansatte i fremtiden må kunne benyttes som bistandspersoner. Dette vil i begrenset grad kunne påvirke tilliten til EOS-utvalget, men fylle et viktig behov for kompetanse og kunnskap om avanserte sider ved EOS-tjenestenes virksomhet. Det vises i denne sammenheng til Innst. 146 S (2016–2017) der kontroll- og konstitusjonskomiteen uttaler:

«Etter gjeldende instruks kan EOS-utvalget ikke anta bistand fra tidligere ansatte i tjenestene. (Det følger forutsetningsvis at det vil være utelukket å engasjere nåværende ansatte). Etter Evalueringsutvalgets syn er det ikke tilstrekkelig sterke grunner til å videreføre denne bestemmelsen. Det vises til at bistandspersoner med bakgrunn fra tjenestene ikke vil kunne skade tilliten til EOS-utvalget i like stor grad som utvalgsmedlemmer med slik bakgrunn. Komiteen deler denne vurderingen.»

Til § 20 Økonomiforvaltning, utgiftsdekning til innkalte og sakkyndige

Forslaget til § 20 er i all hovedsak en videreføring av någjeldende instruks § 14. Den eneste materielle endringen er at det gis adgang til å avtale ikke bare høyere, men også lavere satser for sakkyndige enn de som følger av salærforskriftene ved domstolene. Dette kan for eksempel være aktuelt der sakkyndige engasjeres over lengre tid, og tilknytningsforholdet likner på et alminnelig ansettelsesforhold.

Til § 21 Straff

Bestemmelsen i § 21 er en videreføring av gjeldende lov § 11.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

A

I

Lov om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-kontrollloven) skal lyde:

§ 1 Kontrollområdet

Stortinget velger et utvalg til å kontrollere etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste som utføres av den offentlige forvaltning eller under styring av eller på oppdrag fra denne (EOS-utvalget). Kontrollen utføres innenfor rammene av bestemmelsene i §§ 5, 6 og 7.

Kontrollen omfatter ikke overordnet påtalemyndighet.

Offentleglova og forvaltningsloven, med unntak av reglene om ugildhet, gjelder ikke for utvalgets virksomhet.

Stortinget kan gi instruks om virksomheten til utvalget innenfor rammen av denne lov og fastsetter bestemmelser om dets sammensetning, funksjonsperiode og sekretariat.

Innenfor rammen av denne lov utfører utvalget sitt verv selvstendig og uavhengig av Stortinget. Stortinget i plenum kan likevel pålegge utvalget å foreta nærmere definerte undersøkelser innenfor utvalgets kontrollmandat, og under iaktakelse av de regler og innenfor de rammer som for øvrig ligger til grunn for utvalgets virksomhet.

§ 2 Formål

Formålet med utvalgets kontroll er

- å klarlegge om og forebygge at noens rettigheter krenkes, herunder påse at det ikke nyttes mer inngripende midler enn det som er nødvendig etter forholdene, og at tjenestene respekterer menneskerettighetene,
- å påse at virksomheten ikke utilbørlig skader samfunnets interesser, og
- å påse at virksomheten holdes innen rammen av lov, administrative eller militære direktiver og ulovfestet rett.

Utvalget skal iakttta hensynet til rikets sikkerhet og forholdet til fremmede makter. Kontrollen bør innrettes slik at den er til minst mulig ulempe for tjenestenes løpende virksomhet.

Formålet er rent kontrollerende. Utvalget skal følge prinsippet om etterfølgende kontroll. Utvalget kan ikke instruere de kontrollerte organer eller nyttes av disse til konsultasjoner. Utvalget kan likevel kreve innsyn i og uttale seg om løpende saker.

§ 3 Utvalgets sammensetning

Utvalget skal ha syv medlemmer medregnet leder og nestleder, alle valgt av Stortinget, etter innstilling fra Stortingets presidentskap, for et tidsrom av inntil fem år. Et medlem kan gjenoppnevnes én gang og maksimalt inneha vervet i ti år. Det bør unngås at flere enn fire medlemmer skiftes ut samtidig. Personer som tidligere har virket i tjenestene, kan ikke velges som utvalgsmedlemmer.

Godtgjørelse til utvalgets medlemmer fastsettes av Stortingets presidentskap.

§ 4 Utvalgets sekretariat

Leder for utvalgets sekretariat tilsettes av Stortingets presidentskap etter innstilling fra utvalget. Tilsetting av det øvrige personalet i sekretariatet foretas av utvalget. Nærmere regler om fremgangsmåten ved tilsetting og adgang til delegering av utvalgets myndighet fastsettes i et personalreglement som skal godkjennes av Stortingets presidentskap.

§ 5 Utvalgets oppgaver

Utvalget skal gjennomføre kontroll og regelmessige inspeksjoner av etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste som utøves i den sivile og militære forvaltning i henhold til §§ 6 og 7.

Utvalget mottar klager fra enkeltpersoner og organisasjoner. Når en klage mottas, avgjør utvalget om klagen gir grunn til behandling, og foretar i så fall de undersøkelser som klagen tilsier.

Av eget tiltak skal utvalget ta opp alle saker og forhold som det ut fra formålet finner riktig å behandle, og særlig slike som har vært gjenstand for offentlig kritikk. Med forhold menes også regelverk, direktiver og praksis.

Utvalgets undersøkelser kan gå ut over de rammer som følger av § 1 første ledd, jf. § 5 når det tjener til å klarlegge saker eller forhold som utvalget undersøker i kraft av sitt mandat.

Kontrolloppgaven omfatter ikke virksomhet som angår personer som ikke er bosatt i riket og organisasjoner som ikke har tilhold her, eller som angår utlendinger hvis opphold er knyttet til tjeneste for fremmed stat. Utvalget kan likevel utøve kontroll i tilfeller som her nevnt når særlige grunner tilsier det.

Det departement Kongen bestemmer kan helt eller delvis suspendere kontrollen under krise og krig inntil Stortinget bestemmer annet. Ved slik suspensjon skal Stortinget straks underrettes.

§ 6 Utvalgets kontroll

Utvalget skal i samsvar med formålet i loven § 2 kontrollere at virksomhetene holdes innen rammen av tjenestenes fastlagte oppgaver. Videre skal kontrollen omfatte tjenestenes tekniske virksomhet, herunder overvåking og innhenting av informasjon og behandling av personopplysninger.

Utvalget skal påse at samarbeidet og informasjonsutvekslingen mellom tjenestene og med innenlandske og utenlandske samarbeidspartnere holdes innen rammen av de tjenstlige behov og gjeldende regelverk.

Utvalget skal:

- For Politiets sikkerhetstjeneste: føre kontroll med tjenestens behandling av forebyggende saker og etterforskningssaker, dens bruk av skjulte tvangsmidler og andre skjulte metoder for informasjonsinnhenting.
- For Nasjonal sikkerhetsmyndighet: føre kontroll med klareringssaker for personer og bedrifter hvor klarering er nektet, tilbakekalt, nedsatt eller suspendert av klareringsmyndighetene.
- For Forsvarets sikkerhetsavdeling: føre kontroll med at avdelingens utøvelse av personellsikkerhetstjeneste og annen sikkerhetstjeneste holdes innen rammen av lov og forskriftsverk og avdelingens fastlagte oppgaver.

Kontrollen skal skje med innføring i den løpende virksomheten og slik besiktigelse som finnes nødvendig.

§ 7 Inspeksjoner

Inspeksjonsvirksomheten skal skje i samsvar med §§ 2 og 6.

Inspeksjonene skal gjennomføres ut fra behov og minst omfatte

- flere inspeksjoner årlig av Etterretningstjenesten sentralt.
- flere inspeksjoner årlig av Nasjonal sikkerhetsmyndighet.
- flere inspeksjoner årlig av Den sentrale enhet i Politiets sikkerhetstjeneste.
- flere inspeksjoner årlig av Forsvarets sikkerhetsavdeling.
- en årlig inspeksjon av Etterretningsbataljonen.
- en årlig inspeksjon av Forsvarets spesialstyrker.
- en årlig inspeksjon av PST-enhetene i minst to politidistrikter og av minst én av Etterretningstjenestens stasjoner eller etterretnings-/sikkerhetstjeneste ved militære staber og avdelinger.

- h. inspeksjon av eget tiltak av det øvrige politi og andre organer eller institusjoner som bistår Politiets sikkerhetstjeneste.
- i. for øvrig slik inspeksjon som lovens formål tilsier.

§ 8 Innsynsrett mv.

For å utføre sitt verv kan utvalget kreve innsyn i og adgang til forvaltningens arkiver og registre, lokaler, installasjoner og anlegg av enhver art. Like med forvaltningen regnes virksomhet mv. som eies med mer enn en halvdel av det offentlige. Utvalgets rett til innsyn og adgang etter første punktum gjelder tilsvarende overfor virksomheter som bistår ved utførelse av etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste.

Enhver som tjenestegjør i forvaltningen, plikter på anmodning å tilveiebringe alt materiale, utstyr mv. som kan ha betydning for gjennomføring av kontrollen. Andre har samme plikt med hensyn til materiale, utstyr mv. som de har mottatt fra offentlige organer.

Utvalget skal ikke søke et mer omfattende innsyn i graderte opplysninger enn det som er nødvendig ut fra kontrollformålene. Utvalget skal så vidt mulig iakttas hensynet til kildevern og vern av opplysninger mottatt fra utlandet.

Utvalgets beslutninger om hva det skal søke innsyn i og om omfanget og utstrekningen av kontrollen, er bindende for forvaltningen. Mot slike beslutninger kan det ansvarlige personell på vedkommende tjenestested kreve inntatt begrunnet protest i møteprotokollen. Etterfølgende protest kan gis av sjefen for vedkommende tjeneste og av forsvarssjefen. Protester som her nevnt, skal inntas i eller følge utvalgets årsmelding.

Mottatte opplysninger skal ikke meddeles annet autorisert personell eller andre offentlige organer som er ukjente med dem uten at det er tjenstlig behov for det, er nødvendig ut fra kontrollformålene eller følger av saksbehandlingsreglene i § 12. I tilfelle tvil bør avgiveren av opplysningene forespørres.

§ 9 Forklaringer og møteplikt mv.

Enhver plikter etter innkalling å møte for utvalget.

Klagere og andre privatpersoner i partsliknende stilling kan på ethvert trinn i saken la seg bistå av advokat eller annen fullmektig i den utstrekning det kan skje uten at graderte opplysninger derved blir kjent for fullmektigen. Samme rett har ansatte og tidligere ansatte i forvaltningen i saker som kan munne ut i kritikk mot dem.

Alle som er eller har vært i forvaltningens tjeneste, har forklaringsplikt for utvalget om alt de har erfart i tjenesten.

Pliktmessig avgitt forklaring må ikke foreholdes noen eller fremlegges i retten i straffesak mot avgiveren uten dennes samtykke.

Utvalget kan begjære bevisopptak etter domstoloven § 43 annet ledd. Tvisteloven §§ 22-1 og 22-3 gjelder ikke. Rettsmøtene skal være lukket og forhandlingene holdes hemmelige. Forhandlingene holdes hemmelige inntil utvalget eller vedkommende departement bestemmer annet, jf. §§ 11 og 16.

§ 10 Om statsrådene og departementene

Reglene i §§ 8 og 9 gjelder ikke statsrådene, departementene og deres embets- og tjenestemenn, unntatt i forbindelse med klarering og autorisasjon av personer og bedrifter for behandling av graderte opplysninger.

Utvalget kan ikke kreve innsyn i departementenes interne dokumenter.

Dersom EOS-utvalget ønsker opplysninger eller uttalelser fra et departement eller dets personell i andre saker enn slike som gjelder departementets befattning med klarering og autorisasjon av personer og bedrifter, innhentes disse skriftlig fra departementet.

§ 11 Taushetsplikt mv.

Med de unntak som følger av §§ 14 til 16, har utvalget og dets sekretariat taushetsplikt.

Utvalgets medlemmer og sekretariat er bundet av regler om behandling av dokumenter mv. som må beskyttes av sikkerhetsmessige grunner. De skal være sikkerhetsklarert og autorisert for høyeste sikkerhetsgrad nasjonalt og etter traktat Norge er tilsluttet. Stortingets presidentskap er klareringsmyndighet for utvalgets medlemmer. Personkontroll utføres av Nasjonal sikkerhetsmyndighet.

Hvis utvalget er i tvil om graderingen av opplysninger i uttalelse eller meldinger, eller mener at av eller nedgradering bør skje, forelegger det spørsmålet for vedkommende etat eller departement. Forvaltningens avgjørelse er bindende for utvalget.

§ 12 Saksbehandling

Samtaler med privatpersoner skal skje i avhørsform hvis de ikke bare er av orienterende art. Samtaler med forvaltningens personell skal skje i avhørsform når utvalget finner grunn til det eller tjenestemannen ber om det. I saker som kan munne ut i kritikk mot bestemte tjenestemenn, bør avhørsform i alminnelighet nyttes.

Den som avhøres skal gjøres kjent med sine retter og plikter, jf. EOS-kontrollloven § 9. Forvaltningens personell og tidligere ansatte kan under avhør i saker som kan munne ut i kritikk mot dem, også la seg bistå av en tillitsvalgt som er autorisert etter sikkerhetsloven med forskrifter. Forklaringen skal oppleses til vedtakelse og undertegning.

Personer som kan bli utsatt for kritikk fra utvalget, bør varsles om de ikke allerede kjenner til saken. De har rett til å gjøre seg kjent med utvalgets ugraderte materiale og med gradert materiale som de er autorisert for, alt såframt det ikke vil skade undersøkelsene.

Enhver som gir forklaring skal foreholdes beviser og påstander som ikke samsvarer med vedkommendes egne, såframt de er ugradert eller vedkommende er autorisert for dem.

§ 13 Beslutningsdyktighet og arbeidsform

Utvalget er beslutningsdyktig når fem medlemmer er til stede.

Utvalget skal være beslutningsdyktig på inspeksjoner av tjenestene sentralt som omtalt i § 7, men kan møte med færre medlemmer på inspeksjoner utover dette eller i lokale enheter. Utvalget skal alltid være representert ved minst to medlemmer på inspeksjoner.

Ved særlig omfattende undersøkelser kan innhenting av forklaringer, besiktigelser på stedet mv. overlates til sekretariatet og ett eller flere medlemmer. Det samme gjelder dersom slik innhenting ved det samlede utvalg vil kreve uforholdsmessig arbeid eller kostnad. Ved avhør som nevnt i dette ledd, kan utvalget anta bistand.

§ 14 Generelt om kontrollen og uttalelser

EOS-utvalget har rett til å uttale sin mening om forhold som omfattes av kontrollområdet.

Utvalget kan påpeke at det er gjort feil eller utvist forsømmelige forhold i tjenestene. Kommer utvalget til at en avgjørelse må anses ugyldig eller klart urimelig, eller klart strir mot god forvaltningspraksis, kan det gi uttrykk for dette. Mener utvalget at det knytter seg begrunnet tvil til forhold av betydning i saken, kan det gjøre vedkommende tjeneste oppmerksom på dette.

Blir utvalget oppmerksom på mangler ved lover, administrative forskrifter eller administrativ praksis, kan det gi vedkommende departement underretning om det. Utvalget kan også foreslå forbedringer i administrative og organisatoriske ordninger og rutiner når det kan tjene til å lette kontrollen eller verne mot at noens rettigheter krenkes.

Før det gis uttalelse i saker som kan munne ut i kritikk eller meningsyttringer rettet mot forvaltningen, skal den ansvarlige sjef ha hatt anledning til å uttale seg om de spørsmål saken reiser.

Uttalelser til forvaltningen rettes til sjefen for vedkommende tjeneste eller organ eller til forsvarssjefen eller vedkommende departement hvis det gjelder forhold disse bør kjenne til som instruksjons- og kontrollmyndighet.

Ved uttalelser som gir oppfordring til å iverksette tiltak eller treffe beslutninger, skal mottakeren bes om å gi tilbakemelding om hva som blir foretatt.

§ 15 Uttalelser til klagere og forvaltningen

Uttalelser til klagere bør være så fullstendige som det er mulig uten å gi graderte opplysninger. Opplysning om at noen har vært gjenstand for overvåkingsvirksomhet eller ikke, anses som gradert hvis annet ikke blir bestemt. Ved klager mot tjenestene om overvåkingsmessig virksomhet skal det bare uttales om klagen har gitt grunn til kritikk eller ikke. Mener utvalget at en klager bør gis en fyldigere begrunnelse, gir det forslag om det overfor den tjeneste det gjelder eller vedkommende departement.

Hvis en klage gir grunn til kritikk eller meningsyttringer for øvrig, skal begrunnet uttalelse om dette rettes til sjefen for den tjeneste det gjelder eller vedkommende departement. Også ellers skal uttalelser i klagesaker alltid meddeles sjefen for den tjeneste klagen er rettet mot.

Uttalelser til forvaltningen graderes etter sitt innhold.

§ 16 Meddelelser til offentligheten

Utvalget avgjør i hvilken utstrekning dets ugraderte uttalelser eller ugraderte deler av uttalelsene skal offentliggjøres.

Hvis offentliggjøring må antas å medføre at en klagers identitet vil bli avdekket, skal dennes samtykke foreligge. Ved omtalen av personer skal hensynet til personvernet iakttas også om det ikke gjelder klagere. Tjenestemenn skal ikke navngis eller identifiseres på annen måte uten med vedkommende departements godkjennelse.

For øvrig kan lederen eller den utvalget bemyndiger i vedkommendes sted gi meddelelser til offentligheten om en sak er under undersøkelse og om den er ferdigbehandlet eller når den vil bli det.

For saksdokumenter som er utarbeidet av eller til EOS-utvalget i saker som det vurderer å legge fram for Stortinget som ledd i den konstitusjonelle kontroll, skal innsyn først gis når saken er mottatt i Stortinget. EOS-utvalget varsler vedkommende forvaltningsorgan om at saken er av en slik art. Er en slik sak ferdigbehandlet uten at den oversendes Stortinget, inntreffer offentlighet når utvalget har varslet vedkommende forvaltningsorgan om at saken er ferdigbehandlet.

§ 17 Forholdet til Stortinget

Bestemmelsen i § 14 første og annet ledd gjelder tilsvarende for utvalgets meldinger og årsmeldinger til Stortinget.

Hvis utvalget anser at hensynet til Stortingets kontroll med forvaltningen tilsier at Stortinget bør

gjøre seg kjent med graderte opplysninger i en sak eller et forhold det har undersøkt, skal det i særskilt melding eller i sin årsmelding gjøre Stortinget oppmerksom på det. Det samme gjelder dersom det er behov for ytterligere undersøkelser om forhold som utvalget selv ikke kan komme videre med.

Utvalget avgir årlig melding til Stortinget om sin virksomhet. Melding kan også gis hvis det er avdekket forhold som Stortinget straks bør kjenne til. Meldingene og deres vedlegg skal være ugraderte. Årsmeldingen avgis innen 1. april hvert år.

Årsmeldingen bør omfatte:

- a. en oversikt over utvalgets sammensetning, møtevirksomhet og utgifter.
- b. en redegjørelse for utførte inspeksjoner og resultatene av disse.
- c. en oversikt over klagesaker fordelt etter art og tjenestegren og med angivelse av hva klagen har resultert i.
- d. en redegjørelse for saker og forhold tatt opp av eget tiltak.
- e. en angivelse av eventuelle tiltak som er bedt iverksatt og hva det har ført til, jf. § 12 sjette ledd.
- f. en angivelse av eventuelle protester etter § 6 fjerde ledd.
- g. en omtale av saker eller forhold som bør behandles av Stortinget.
- h. utvalgets alminnelige erfaringer med kontrollen og regelverket og mulige behov for endringer.

§ 18 Ordensforskrifter

Sekretariatet fører sakjournal og møteprotokoll. Beslutninger og dissenser skal framgå av protokollen.

Uttalelser og bemerkninger som framkommer eller protokolleres under kontroll, anses ikke avgitt uten at de er meddelt skriftlig.

§ 19 Bistand mv.

Utvalget kan anta bistand.

Lovens regler gjelder tilsvarende for bistandspersoner. Bistandspersoner skal likevel bare autoriseres for slik beskyttelsesgrad som oppdraget krever.

Personer som er ansatt i tjenestene, kan ikke antas som bistandspersoner.

§ 20 Økonomiforvaltning, utgiftsdekning til innkalte og sakkyndige

Utvalget har ansvaret for den økonomiske styringen av utvalgets virksomhet, og fastsetter egen instruks for sin økonomiforvaltning. Instruksen skal være godkjent av Stortingets presidentskap.

Enhver som blir innkalt til utvalget har krav på å få sine reisekostnader dekket etter det offentlige regulativ. Tap i inntekt erstattes etter reglene for vitner ved domstolene.

Sakkyndige godtgjøres etter salærforskriftene ved domstolene. Andre satser kan avtales.

§ 21 Straff

Forsettlig eller grov uaktsom overtredelse av § 6 første og annet ledd, § 7 første og tredje ledd, § 9 første og annet ledd og § 18 annet ledd i denne lov straffes med bøter eller fengsel inntil 1 år, hvis ikke strengere straffebestemmelse får anvendelse.

§ 21 Ikrafttredden

Denne lov trer i kraft straks.

II

Instruks om kontroll med etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-kontrollinstruksen) 30. mai 1995 oppheves med virkning fra lovens ikrafttredelse.

B

Stortinget ber regjeringen så snart som mulig foreslå en endring i offentliglova § 5 tilsvarende § 14 annet ledd i forslag til EOS-kontrollloven.

8. mars 2017

Jette F. Christensen

Gunvor Eldegard

Erik Skutle

Gjermund Hagesæter

Martin Kolberg

Michael Tetzschner

Helge Thorheim

Per Olaf Lundteigen

Bård Vegar Solhjell

